

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Національна академія наук України
Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Міжнародний благодійний фонд
«Розвиток наукової психології «ФРОНЕЗИС»
Українська Асоціація психології освіти і розвитку

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

**ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТРАДИЦІЇ,
СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**
(до 50-річчя від початку підготовки психологів
у Київському національному університеті
імені Тараса Шевченка)

21-22 квітня 2017 р.

Київ

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Національна академія наук України
Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Міжнародний благодійний фонд
«Розвиток наукової психології «ФРОНЕЗИС»
Українська Асоціація психології освіти і розвитку**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

**ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТРАДИЦІЇ,
СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 50-річчя від початку підготовки психологів у Київському
національному університеті імені Тараса Шевченка)**

21-22 квітня 2017 року

Рецензенти:

Татенко В. І. – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії методології психосоціальних та політико-психологічних досліджень, Інститут соціальної і політичної психології НАПН України;

Карамушка Л. М. – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії організаційної та соціальної психології, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України;

Редакційна колегія:

Александров Д. О., доктор психологічних наук, доцент; **Бурлачук Л. Ф.**, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України; **Вашенко І. В.**, доктор психологічних наук, професор; **Власова О. І.**, доктор психологічних наук, професор; **Данилюк І. В.**, доктор психологічних наук, професор; **Кищенко О. Я.**, технічний редактор; **Коваленко А. Б.**, доктор психологічних наук, професор; **Крупельницька Л. Ф.**, доктор психологічних наук, доцент; **Львовичкіна А. М.**, доктор психологічних наук, доцент; **Максимова Н. Ю.**, доктор психологічних наук, професор; **Мілютіна К. Л.**, доктор психологічних наук, доцент; **Пашенко С. Ю.**, кандидат педагогічних наук, доцент – відповідальна за випуск; **Траверсе Т. М.**, доктор психологічних наук, доцент; **Чуйко О. В.**, доктор психологічних наук, доцент; **Швалб Ю. М.**, доктор психологічних наук, професор; **Яблонська Т. М.**, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник.

Друкується за ухвалою Вченої ради факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 22.03.2017 року)

Психологічна освіта в Україні: традиції, сучасність та перспективи, 21-22 квітня 2017 року : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди святкування 50-річчя від початку фахової підготовки психологів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Дня психолога / За ред. І. В. Данилюка. – К. : Логос, 2017. – 314 с.

У матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психологічна освіта в Україні: традиції, сучасність та перспективи» висвітлено актуальні проблеми психологічної освіти та здобутки психологічної науки і практики, питання історії та методології психологічної науки та освіти в Україні, суспільної значимості психологічного знання, професійного розвитку та освітньої підготовки психолога.

Тези опубліковано в авторській редакції.

*Надруковано за сприяння Міжнародного благодійного фонду
«Розвиток наукової психології «ФРОНЕЗИС»*

ЗМІСТ

Абрамов В. В., Сенник О. М. Змістовне наповнення часової орієнтації на майбутнє в українців	8
Алексєєва Т. В. До питання вивчення відповідальності особистості як психічного новоутворення студентів вишу	10
Ананова І. В. Емоційний спектр переживання почуття провини	13
Бабенко О. О. Проблеми використання тестових методик при проведенні судово-психологічної експертизи	16
Байдарова О. О. Поняття громади, відповідальної за безпеку і благополуччя дитини: психологічний аналіз	18
Бацилєва О. В., Пузь І. В. Проблема формування готовності до професійної діяльності майбутніх психологів	21
Блозва П. І. Дослідження онлайн відеоігор як джерела соціального капіталу	23
Брагіна К. І. Гендерні відмінності в сфері емоційного інтелекту	26
Булатевич Н. М. Актуальні проблеми психологічного супроводу батьківства	28
Буркало Н. І. Психологічні особливості міжкультурної комунікації	31
Вакуленко О. Л. Освітньо-виховні проблеми сучасної України в етнопсихологічному висвітленні	33
Васильєва О. А. Становлення особистості майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	36
Васьківська С. В. Що допомагає психологу-консультанту почати практику	39
Вашенко І. В. Ретроспектива сутності поняття життєва ситуація	42
Величко Ю. С. Креативність, як фактор розвитку професійної особистості майбутнього психолога	44
Вовк М. В. Психологічні особливості посттравматичних стресових станів жертв бойових дій	46
Гавриловська К. П. Гендерні відмінності у схильності до маніпулювання в міжособистісному спілкуванні	48
Галушко Л. Я. Мотиваційно-глибинна спрямованість процесу підготовки майбутніх психологів	51
Гомольська Л. П. Лояльність споживчої поведінки особистості як індикатор успішної бренд-комунікації	53
Горбань Г. О. Сучасні умови психолого-педагогічного забезпечення професійної діяльності учителя	56
Гордієнко К. О. Ментальні особливості та значення соціокультурного контексту життя клієнта	58
Гресько В. В. Психологічні особливості національної самосвідомості	60
Гурова О. М. Толерантність як один із чинників ефективності професійного спілкування психологів	62
Даценко Н. П. Психолог у вальдорфському навчальному закладі	64

Дерев'янюк С. П. Усвідомлюваний та неусвідомлюваний компоненти емоційної креативності	67
Дубовик О. М. Особистість психолога-професіонала як предмет наукових досліджень	70
Євченко І. М. Гендерні особливості прояву суверенності	73
Завязкіна Н. В. Інноваційні підходи у викладанні дисциплін при підготовці майбутніх фахівців у галузі клінічної психології	75
Заїка В. М., Моргун В. Ф. Історична реконструкція психологічного портрету людини минулих часів	77
Заїка Є. В., Зуєв І. О. Ігри та вправи зі словесно-логічним матеріалом для кращого розуміння учнями навчальних і наукових текстів	80
Заїка Є. В., Сачок К. М. Пізнавально-творчий потенціал старшокласників з різними рівнями особистісної рефлексії	83
Іваненко Ю. В. Психологічні умови успішності професійної самореалізації психолога в сучасному житті	85
Іваненко Б. Б. До питання ефективних методів саморегуляції особистості	88
Іванова О. Ф. Харківська психологічна школа і її внесок у вітчизняну психологію	91
Івашенко А. С. «Віктимне реагування» як викривлення системи саморегуляції особистості	94
Ігнатенко О. В. Соціально-психологічний аспект оцінки персоналу на підприємстві	96
Какуша Л. О. Основні напрямки дослідження ціннісної сфери особистості в крос-культурному вимірі	98
Каліщук С. М. Теорія системних рішень як операційна парадигма	101
Карамушка Л. М. Особливості соціальної напруженості в організації: сутність, підходи до вивчення та основні види	104
Карамушка Т. В. Соціально-психологічні чинники формування готовності аспірантів до здійснення професійної кар'єри	106
Карпенко З. С. До проблеми холархічних побудов у сучасних моделях психічного розвитку	109
Керик О. Є. Проблема інтернет-комунікації у молодіжному середовищі: психологічний аспект	111
Кириленко Т. С. Регулятивні аспекти діяльності особистості в спорті	113
Кличковський С. О. Формування оптимального соціально-психологічного клімату на підприємстві	115
Ковальчук А. А. Психологічні особливості прийняття вибору в життєвій ситуації	117
Козицька І. В. Копінг-стратегії як спосіб подолання стресової ситуації	120
Корват Л. В. Вклад випускників 1987 року в розвиток вітчизняної психологічної науки та практики	122
Корольов Д. К. Моральні особливості обдарованих дітей	125
Красілова Ю. М. Особливості поведінки підлітків, батьки яких є учасниками бойових дій	127

Крейдун Н. П., Поліванова О. Є., Невоснна О. А., Яворовська Л. М. До питання про складові професійної підготовки психологів у сучасних умовах	130
Кривич Ю. О. Соціально-психологічні детермінанти суїцидальної поведінки дівчат-підлітків	133
Круцюк О. В. Психологічні детермінанти ефективної волонтерської діяльності	135
Kuznetsova O. O. Educational Psychology Can Help Teachers of EFL to Achieve the Objectives in the Field of Teaching Foreign Languages for Special Purposes	138
Курапов А. О. Priority Standards in Psychological Education	140
Кутішенко В. П. Універсалізація гендерних уявлень подружжя про важливі риси шлюбних партнерів	142
Куценко Я. М. Основні професійно важливі якості фахівців соціономічних професій	145
Лазаренко В. І., Бабич Р. Ю. Психологічна підтримка самовизначення студентської молоді у мінливих умовах сучасного світу	148
Ларін Д. І. Дослідження методологічних проблем історії психології в науковій спадщині В. А. Роменця	151
Литва Л. А. Соціокультурні аспекти апології суїциду: виклики доби інформаційного суспільства	152
Люта Л. П. Моніторинг та оцінка потреб в соціальних послугах	155
Максимов М. В. Корекція негативних емоційних станів засобами музики	158
Маліч І. В., Рубанська Д. В. Особливості цінностей студентів на різних етапах професійної підготовки в ВНЗ	161
Марініна В. М. Підходи до визначення структури стилю професійної діяльності	164
Маслова В. А. Аналіз сутності поняття «конкурентоспроможна» особистість в системі освіти	166
Маслюк А. М. Науковий доробок української діаспори	168
Михальченко Н. В. Роль менталітету українського народу у розвитку патріотичної рефлексії особистості	170
Мілютіна К. Л., Колодич Д., Статкевич О. Особистісні чинники ігрової діяльності дорослих	172
Мірошниченко О. М. Основні напрямки роботи пенітенціарних психологів з резервом управлінських кадрів	175
Мойсієнко Я. В. Проблема нації в соціологічній та політологічній спадщині української діаспори у 20-50-их роках ХХ століття: соціально-психологічні аспекти	178
Москаленко А. М. Педагогічний компонент професійної підготовки психологів в умовах вищого навчального закладу	179
Мухіна Л. М. Теоретичний огляд наукових підходів до формування конфліктологічної компетентності майбутніх учителів	182

Євченко Ірина Миколаївна
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри психології і педагогіки
факультету педагогіки і психології,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СУВЕРЕННОСТІ

Інтенсивність соціальних, особистісних процесів у сучасному світі висуває серйозні вимоги до особистісної автономії, свободи й відповідальності кожної людини, певної незалежності від зовнішніх впливів, а також до цілісності й стійкості особистості. Особистісна суверенність виражає суб'єктність і індивідуальність особистості й сприяє підтримці цієї суб'єктності та індивідуальності. Важливою складовою життєвого простору особистості є її кордони. Існуючи, як у вигляді реальних фізичних перешкод, так і соціальних норм, кордон сприяє здійсненню функції контролю за «своїм» простором і виступає засобом регулювання відкритості й соціальної доступності суб'єкта для інших. Відчуття автономності, незалежності, самостійності власної особистості досягається значною мірою через регуляцію своїх особистісних кордонів – їх встановлення та захисту.

С. Нартова-Бочавер розглядає кордони особистості в структурі суверенного, депривованого й зруйнованого психологічного простору, звертаючи увагу на проблему цілісності «Я». Кордони простору визначають ставлення до малого й великого соціуму – сім'ї й друзів, соціальних груп. Міцність кордонів психологічного простору дає людині переживання суверенності власного «Я», почуття впевненості, безпеки, довіри до світу.

Базовою характеристикою суверенності особистості є суверенність тіла, яка закладається в дитинстві завдяки особливому, шанобливому ставленню батьків до дитини, до її потреб. Територіальність – це основа індивідуальної й групової ідентичності; територія не тільки захищає й впорядковує життя, але й являє собою засіб організації взаємовідносин, дає можливість контролювати свої заняття й соціальні контакти [1]. Можливість знайти й зберегти свою територію, будинок, місце, організувати приватний простір не тільки у фізичному, а й у психологічному сенсі слова, дозволяє

людині відчувати себе в безпеці, будувати позитивні стосунки зі світом, перебувати в стані психічного комфорту і благополуччя.

Емпіричне дослідження особливостей індивідуально-особистісних проявів психологічної суверенності фізичного тіла та території студентів-гуманітаріїв (N=130) дало змогу з'ясувати їхні наступні гендерні особливості: серед опитаних хлопців (N=39) депривованість фізичного тіла виявлено у 38,5 % (N=15), серед опитаних дівчат (N=91) порушення кордонів фізичного тіла виявлено у 29,7% (N=27). Високий рівень суверенності фізичного тіла виявлено лише серед опитаних дівчат в 1,1% (N=1). Суверенність фізичного тіла формується в ранньому дитинстві й безпосередньо впливає на самоприйняття, цілепокладання, налагодження контактів з оточуючим середовищем, формування базової довіри, встановлення довготривалих надійних стосунків з іншими.

Аналіз результатів щодо проявів суверенності територій виявив високі показники суверенності у 2,6% хлопців (N=1) та 5,5% дівчат (N=5). Відсутність територіальних кордонів виявлено у 23,1% хлопців (N=9) та 30,1% дівчат (N=28). Суверенність території формується в дитинстві та безпосередньо впливає на соціальну ідентичність, контроль соціальних контактів, відчуття безпеки, захисту від оточуючого середовища, можливість психологічної реабілітації.

Психологічна зрілість характеризується наявністю суверенного власного психологічного простору з міцними кордонами, які є необхідною умовою розвитку людини як особистості, підтримки її благополуччя, посилення її суб'єктності та підтримки психологічного здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Нартова-Бочавер С. К. Человек суверенный: психологическое исследование субъекта в его бытии / С. К. Нартова-Бочавер. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.

Відруковано у ТОВ-Видавництві “ЛОГОС” із оригіналів автора.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 201 від 27.09.2000 р.
01030, Київ-30, вул. Богдана Хмельницького, 10, тел. 235-6003
Наклад 140 прим. Зам. 241.